

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 26 kwietnia 2018 roku

ZSS.422.23.2018.SK

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

w związku z rozpoczęciem prac nad poselskim projektem *ustawy o zmianie ustawy o świadczeniach rodzinnych oraz niektórych innych ustaw* (druk nr 1100), proszę o przyjęcie poniższego stanowiska Rzecznika Praw Dziecka.

Niewątpliwie wsparcie dzieci z niepełnosprawnościami i ich rodzin jest niewystarczające i wymaga podjęcia wielopłaszczyznowych działań zabezpieczających m.in. ich sytuację socjalno-bytową, zdrowotną oraz edukacyjną. Propozycja zmian ustawowych, będąca wykonaniem wyroku Trybunału Konstytucyjnego (K 38/13) – choć jest jedynie elementem działań, które powinny zostać zrealizowane – to z pewnością wpłynie na polepszenie sytuacji osób z niepełnosprawnością.

Należy jednak zwrócić uwagę, że zaproponowane rozwiązania prawne są niepełne. Projektowana ustawa nie zmienia sytuacji niezawodowych rodzin zastępczych przyjmujących na wychowanie dzieci legitymujące się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności albo orzeczeniem o niepełnosprawności łącznie ze wskazaniem: konieczności stałej lub długotrwałej opieki lub pomocy innej osoby w związku ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji oraz konieczności stałego współdziałania na co dzień opiekuna dziecka¹ w procesie jej leczenia, rehabilitacji i edukacji.

Na powyższą problematykę, Rzecznik Praw Dziecka zwracał uwagę m.in. w wystąpieniu z 12 czerwca 2017 r. kierowanym do Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej². Rzecznik wskazał wówczas, że przepis art. 17 ust. 5 pkt 2 lit. b ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz. U. z 2017 r. poz. 1952, z późn. zm.) który kilkakrotnie ulegał nowelizacjom, rozróżnia sytuację prawną rodzin zastępczych

¹ w projekcie ustawy - *opiekuna faktycznego osoby niepełnosprawnej*

² ZSS.422.17.2017.JW

niezawodowych oraz rodzin zastępczych spokrewnionych. Brzmienie tego przepisu wskazuje, że *świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej nie przysługuje jeżeli osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej, rodzinnym domu dziecka albo, w związku z koniecznością kształcenia, rewalidacji lub rehabilitacji, w placówce zapewniającej całodobową opiekę, w tym w specjalnym ośrodku szkolno-wychowawczym (...).*

Z przywołanego przepisu jednoznacznie wynika, że świadczenie pielęgnacyjne z tytułu rezygnacji z zatrudnienia lub innej pracy zarobkowej nie przysługuje niezawodowym rodzinom zastępczym, które przyjęły dziecko na wychowanie.

Rzecznik Praw Dziecka przedstawiając resortowi pracy postulat objęcia świadczeniem pielęgnacyjnym także rodzin niezawodowych podkreślił, że brzmienie przepisu art. 17 ust. 5 pkt 2, rozszerzającego zakres podmiotowy uprawnionych do tego świadczenia o rodziny zastępcze spokrewnione, podyktowany był wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 22 lipca 2008 r., sygn. akt P 41/07 uznającym różnicowanie zakresu podmiotowego za niezgodny z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej. Fakt, że Trybunał Konstytucyjny ograniczył zakres niezgodności wyłącznie do rodzin zastępczych spokrewnionych wynikał z przedstawionego Trybunałowi pytania prawnego. Zatem Trybunał w swoich rozważaniach nie podejmował analizy w kontekście rozróżnienia pomiędzy rodzinami zastępczymi spokrewnionymi i niespokrewnionymi (niezawodowymi), zobowiązanymi lub niezobowiązanymi do alimentacji dziecka. Stwierdził wręcz, że zarówno rodzina zastępcza (spokrewniona i niespokrewniona) jest tak samo jak rodzina naturalna zobowiązana do pieczy nad dzieckiem.

W odpowiedzi na wystąpienie Rzecznika Praw Dziecka, Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej podkreślił, że *propozycja wskazana w piśmie Rzecznika, odnosząca się do rodzin zastępczych niezawodowych w kontekście prawa do świadczenia pielęgnacyjnego jest interesująca, jednak wymaga dokładnej analizy merytorycznej i oceny skutków finansowych*³.

Nie ulega wątpliwości, że rodzina zastępcza niespokrewniona z dzieckiem otrzymująca świadczenia na pokrycie kosztów utrzymania dziecka, podobnie jak rodzina zastępcza spokrewniona, pozbawiona jest wynagrodzenia z tytułu pełnienia funkcji rodziny zastępczej. Pomimo że decydując się na objęcie pieczy nad dzieckiem rodzina zastępcza powinna mieć na uwadze, iż może zaistnieć konieczność, w granicach nie objętych

³ DSR.I.8301.151.2017.MT

świadczeniami, partycypowania w kosztach jego utrzymania, to zdaniem Rzecznika brak jest uzasadnionych podstaw do różnicowania rodzin zastępczych spokrewnionych i niespokrewnionych z dzieckiem tj. rodzin zastępczych niezawodowych – w zakresie nabywania prawa do świadczenia pielęgnacyjnego z tytułu rezygnacji z zarobkowania w celu sprawowania opieki nad dzieckiem przyjętym na wychowanie. Podkreślenia wymaga, że sytuacja rodziny zastępczej spokrewnionej z dzieckiem i rodziny zastępczej niezawodowej (niespokrewnionej) w przypadku rezygnacji z pracy zarobkowej na poczet opieki nad dzieckiem z niepełnosprawnością jest taka sama.

Projekt ustawy niewątpliwie wprowadza szereg korzystnych rozwiązań prawnych zwiększających ochronę osób z niepełnosprawnością, w tym dzieci (między innymi: zniesienie kryterium wieku powstania niepełnosprawności przy nabyciu uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego, wprowadzenie definicji opiekuna faktycznego osoby niepełnosprawnej, zastąpienie specjalnego zasiłku opiekuńczego świadczeniem pielęgnacyjnym), nie przewiduje jednak zmiany w zakresie podmiotowym w dostępie do świadczenia pielęgnacyjnego dla rodzin zastępczych niezawodowych.

Należy podnieść, że z jednej strony w projekcie ustawy proponuje się rozszerzenie uprawnienia do świadczenia pielęgnacyjnego na wszystkie osoby sprawujące faktyczną opiekę nad osobą niepełnosprawną w przypadku niepodjęcia lub rezygnacji z zarobkowania (art. 17 ust. 1), z drugiej natomiast wskazuje się, że świadczenie pielęgnacyjne nie przysługuje jeżeli osoba wymagająca opieki została umieszczona w rodzinie zastępczej, z wyjątkiem rodziny zastępczej spokrewnionej (...) (art. 17 ust. 9 pkt 3).

Mając na względzie powyższe, kierując się przede wszystkim dobrem dziecka i troską o prawa dzieci z niepełnosprawnością, które wymagają szczególnej ochrony ze strony państwa, na podstawie art. 10a i art. 11 ustawy z dnia 6 stycznia 2000 r. o Rzeczniku Praw Dziecka (Dz. U. z 2017 r. poz. 922) zwracam się o uwzględnienie postulatów Rzecznika Praw Dziecka w toku prac legislacyjnych.

W imieniu państwa
Elżbieta Rafalska

Do wiadomości:

Elżbieta Rafalska – Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej